

شفای الهی از طریق داروی پزشکان صورت می گیرد/ فقه بیماری های واگیر

شفای الهی از طریق داروهای پزشکان و عمل به دستورات آنان صورت می گیرد. تخلف از دستورات پزشکان معتبر در امور پزشکی همچون تخلف از دستور مراجع معتبر تقلید در امور دینی است.

شفای الهی از طریق داروهای پزشکان و عمل به دستورات آنان صورت می گیرد. تخلف از دستورات پزشکان معتبر در امور پزشکی همچون تخلف از دستور مراجع معتبر تقلید در امور دینی است.

به گزارش خبرگزاری مهر، آیت الله سیدمصطفی محقق داماد، رئیس دیارتمان الهیات پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، در یادداشتی با عنوان «فقه بیماری های واگیر» به بررسی ابعاد فقهی بیماری های واگیر پرداخته است که در ادامه می خوانید؛

فقه اسلامی حاوی قواعدی است که بر اساس آن قواعد کلی، فقیهان حکم مصادیق و فروعات را استخراج می کنند. در میان این قواعد کلیه قواعدی که بیانگر احکام ضمانات است، نه تنها برگرفته از منابع نقلی است، بسیاری از آن ها مستند به احکام مسلمة عقلیه می باشد. مبحث ضمانات قهریه فقه اسلامی انصافاً عقلایی و بسیار پیشرفته و عمیق است. این احکام در مجموع حاوی یک پیام کلی انسانی است و آن عبارت است از حرمت نهادن به حیات آدمی اعم از خود و دیگران و نیز احترام به کرامت و آسایش دیگران. «دیگری شناسی» در این قواعد بسیار جالب است، جان دیگری، آسایش دیگری، آبروی دیگری، حیثیت و شرف دیگری و بالاخره مال دیگری همه محترم و هر کس باید نهایت احتیاط در رعایت آنها را بنماید و در فرض اضرار و ورود خسارت مادی و معنوی موجب ضمان و مسئولیت مدنی می گردد و شخصی که عامل زیان شده مکلف به جبران و جلب رضایت خسارت دیده می باشد.

اینجانب نه در مقام صدور فتوا بلکه در مقام کسی که عمر خود را در فراگیری این مباحث صرف کرده با استناد به همان قواعد در زیر احکامی را می آورم که شاید خوانندگان ارجمند را در این ایام قبول افتد و در نظر آید:

۱- دفع ضرر از خود عقلاً و شرعاً واجب است، خواه ضرر یقینی و خواه به نحو عقلایی احتمالی باشد.

۲- اضرار به غیر مطلقاً حرام است و موجب ضمان و مسئولیت مدنی است.

۳- چنانچه شخصی بداند و یا شخصاً و یا از طریق اخطار کارشناسان مربوط احتمال عقلایی بدهد که حضور و یا شرکت در جلسه ای و یا ملاقات با فرد و یا افرادی موجب اضرار به آنها می گردد، شرعاً واجب است که مطلقاً اجتناب کند و در صورت تخلف چنانچه ثابت شود که تماس او موجب اضرار شده و بیماری وی سرایت به دیگران کرده، در فرض اقدام عمدی موجب مسئولیت کیفری و ضامن کلیه خسارات وارده به زیان دیده خواهد بود و در صورت غیر عمد ضامن کلیه خسارات وارده و اگر موجب فوت شده ضمان دیه برعهده اوست و اگر خودش نیز فوت کند، ضمانت شرعی به عهده او باقی است و متعلق به ترکه او می گردد و وارثان متوفی بایستی از محل ترکه وی خسارات را ادا نمایند تا ذمه متوفی بری گردد.

۴- با توجه به اینکه حسب نظر متخصصین ویروس کرونا مدتها در بدن بطور مخفی قرار دارد، چنانچه ثابت شود که فردی در زمان خفاء بیماری موجب انتقال به دیگری شده، هر چند به علت جهل بی گناه است ولی ضمان و مسئولیت خسارات وارده را بر ذمه دارد و بایستی از عهده خسارات وارده برآید.

۵- در این ایام مراقبت از والدین سالخورده، وظیفه ای سنگین تر از سایر اوقات است. سالخوردگان حسب نظر کارشناسان پزشکی با خطر جدی تر مواجهند. پیشگیری و مراقبت آنان در درجه نخستین به عهده فرزندان است. آنان با رعایت تمام ملاحظات بهداشتی و گرفتن دستورات لازم از متخصصین واجب است که نهایت مراقبت را از آنان به عمل آورند. آنان ممکن است به علت کهولت سن احتیاطات را جدی نگیرند، بر فرزندان واجب شرعی است که با گفتگوهای مهربانانه و رعایت کمال ادب و احترام آنان را به رعایت دستورات بهداشتی وادار سازند و در شرایط خاص ناتوانی آنان، دستورات عملی های لازم را از مشاورین پزشکی برای برخورد با آنان اتخاذ نمایند. این متن قرآن مجید است که فرموده است:

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَ بِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَتًا إِمَّا يَنْتَغَنَّ مِنَ الْكِبَرِ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ ۖ وَ لَا تَنْهَرُهُمَا وَ قُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا (۲۳ اسرا)

وَ اخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذِّلِّ ۖ مِنَ الرَّحْمَةِ وَ قُلْ رَبِّ ۖ اَرْحَمُهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا (۲۴)

و پروردگارت فرمان داده است که جز او را نپرستید و به پدر و مادر رفتار نیکو کنید؛ اگر هر یک از آن دو یا هر دو، نزد تو به پیری رسند به آنان اف مگو و بر آنها بانگ مزین و با ایشان سخن به نکویی بگوی!

و از سر مهر برای آنان به خاکساری افتادگی کن و بگو پروردگارا! بر آنان بخشایش آور چنان که آنها مرا در کودکی پروردند.

۶- درخصوص کودکان نیز چنین وظیفه ای برای مراقبین وجود دارد. مراقبین و سرپرستان باید کودکان را از کارهایی که ممکن است موجب انتقال بیماری به دیگران بشود، محافظت کنند که در صورت کوتاهی و ورود خسارت به دیگران ضمان و مسئولیت به عهده اولیا آنان است.

۷- انجام مسافرت چنانچه با احتمال عقلایی تحمل بیماری و یا نقل و شیوع بیماری مواجه باشد، حرام است و احکام سفر حرام بر آن مترتب می گردد. البته در فرض اضطرار قطعی اگر هم جایز است، ولی ضمان و مسئولیت خسارات اضرار به دیگران در جای خود باقی است.

۸- انجام اعمال مستحبی نظیر حضور در مجامع چنانچه به نظر کارشناسان بهداشتی با احتمال عقلایی سرایت بیماری مواجه باشد، نه تنها از استحباب برخوردار نیست، بلکه با حرمت جدی و اکید روبرو خواهد بود. بنابراین به رغم استحباب مؤکد و فضیلت نماز جماعت و عبادت در مشاهد مشرفه هر گاه حسب نظر کارشناسان بهداشت احتمال عقلایی باشد که حضور در این اماکن مقدس سبب ضرر به خود یا اضرار به دیگران می شود نه تنها مستحب نیست بلکه دربرخی فروض عبادت مورد نهی شارع قرار می گیرد و بنابر نظر بسیاری از فقیهان بزرگ باطل و اعاده یا قضای آن واجب می گردد.

۹- دیدار ارحام، دوستان و آشنایان البته در شرایط عادی امری مستحب مؤکد و با فضیلت است ولی به یقین در شرایط فعلی که احتمال انتقال بیماری جدی و عقلایی است، نه تنها از رجحان برخوردار نیست، بلکه حرام و خلاف شرع است و در صورت ثبوت انتقال موجب ضمان خواهد بود.

۱۰- «احتکار» یعنی انبار کردن مطلق مواد مورد نیاز مردم به قصد سودجویی بیشتر، همیشه عملی زشت و حرام است ولی در شرایطی مانند وضعیت حاضر کشورمان احتکار وسایل مورد نیاز کادر پزشکی و بیماران گناهی بزرگ تر است و چنانچه به علت عدم عرضه یکی از کالاهای مورد نیاز، خساراتی متوجه شخص و یا اشخاص گردد، ضمانت شرعی برعهده شخص محترک است.

۱۱- گران فروشی کالاها و سودجویی غیر منصفانه در مواد مورد نیاز مردم همیشه عملی زشت و کریه و غیر انسانی است و خداوند هرگز به این گونه سوداگری ها برکت عطا نخواهد فرمود. ولی در مورد مواد مورد لزوم کادر پزشکی و بیماران در شرایط کنونی که گرانی باعث عدم توان تهیه برای نیازمندان گردد، زشت تر و کریه تر و غیر انسانی تر است و وجدان ملی را جریحه دار می سازد و چنانچه موجب گردد که به علت عدم توانایی نیازمندان، خسارتی بر آنان وارد آید موجب ضمان است.

۱۲- در این ایام افرادی که مسئولیتهای پزشکی به عهده آنان است و یا برای تمشیت امور متصدی کارهای اداری هستند، انجام وظیفه امری واجب و کوتاهی عمدی حرام و در فرض ورود خسارت به شهروندان موجب ضمان است. البته حمایت از خدمتکاران به بیماران کرونائی بویژه در اختیار قرار دادن ابزار و خدماتی که به حفظ سلامت و جان آنان مربوط می شود هم به خودی خود و هم از باب مقدمه واجب، لازم است.

۱۳- در این ایام که عده ای به علت مشکلات شغلی بدهکار می شوند و در ادای بدهی دچار دشواری و به اصطلاح فقهی «مُعْسِر» هستند، مهلت دادن واجب شرعی است و مطالبه و پافشاری طلبکاران مادام که بدهکاران در شرایط ناتوانی می باشند، حرام و گناه کبیره است. قرآن مجید فرموده است: «وَ إِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ ۖ مَّيْسَرَةٍ وَ أَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (بقره/۲۸۰) و اگر (بدهکار) تنگدست بود پس (بر شماست) مهلت دادن او تا وقت توانایی و صدقه دادن شما (گذشت از اصل بدهی) برای شما بهتر است اگر بدانید».

۱۴- زندانیان که محکوم به تحمل زندان در مقابل جرایم ارتكابی خود هستند و در حال تحمل به سر می برند، چنانچه با احتمال عقلایی ابتلاء به بیماری های خطرناک مواجه شوند، متصدیان امور باید برای مراقبت و حفظ جان و سلامت آنان نهایت سعی خود را بکار گیرند. متهم و محکوم از نظر حقوق اسلامی از کرامت و حقوق انسانی برخوردار است و هرگز نباید به بیش از کیفر خود، معاقب گردد.

۱۵- شفا از ناحیه خداوند است ولی شفای الهی از طریق داروهای پزشکان و عمل به دستورات آنان صورت می گیرد. تخلف از دستورات پزشکان معتبر در امور پزشکی همچون تخلف از دستور مراجع معتبر تقلید در امور دینی است.

۱۶- و بالاخره به درگاه خداوند بی نیاز دست نیاز برداریم و دعای مأثور و منقول به سند معتبر از امام صادق (ع) را سه بار صبح و شام بخوانیم: «اللّٰهُمَّ اجْعَلْنِي فِي دَرْعِ الْحَصِينَةِ الَّتِي تَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُرِيدُ. (خداوندا! مرا در پوششی که از هر بلا و آفتی حفظ می کند و هر کس را بخواهی در آن قرار می دهی، قرار ده» (کافی / ج ۲ ص ۵۳۴)».